

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens Quæstiones à XXVII. vsque ad LXIV. & à Quæstione CVI.
vsque ad CXIV.

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1620

Quare dicantur in Deo esse quatuor relationes reales. c. 2.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81000](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81000)

Basilus.

dem eum ea de causa appellavit, ut naturalem, & verum patris substantia fuerit declararet, sed tamen, nequis humanitas aliquid edictum; genitumque intelligeret, denno etiam substantiam definiens, verbum illud, & sapientiam, & splendorem nominavit; ex illis enim vocabulis impati-
 bilitatem in gignendo, eternitatem item, & decorum illud, quod in Deum convenit, cogitatione apprehendimus. Ecce quomodo Athanasius existimat, ex omnibus sup-
 pominibus vnam notationem filiationis Characterizant, & sigillatam significari. Idem omni-
 no habet Basil. homil. in illa verba. In principio erat verbum, & ait, verbum itaque dixit, ut impassibilem pa-
 tris generationem ostendat, & perfectam filij substantiam Theologizet, & incommunionem sine tempore filij ad Pa-
 trem per hanc ostendat. Et infra, Si dixisset in principio erat Filius, appellatione filij cogitatio de passione generationis subijset. Ratione vero relationis rationis quā con-
 notat verbum ad creaturas filiatione non est consti-
 tuenda diversa notio personarum, quia notiones per-
 sonarum non debent distingui per respectus ad creaturas, sed inter se tantum. Et hac eadem de
 causa ratio doni non est distincta notio à ratione
 spiritus, vel amoris producti: quia solum addit
 supra spiritum respectum rationis ad creaturas;
 tum etiam, quia ratio doni est velut generica, ra-
 tio vero spiritus velut particularis; ex communi
 autem, & particulari non constituitur distincta
 notio. Ratio vero ingenti licet addat relationem
 illam rationis supra paternitatem; quia tamen il-
 lam addit respectu personarum intra ipsum Deum,
 ideo notio est primæ personæ. Reliqua quæ de
 voce, ingentium, notatione digna sunt, dicemus dis-
 put. 140. an autem liceat aliter de notionum nu-
 mero sentire, dicemus art. 4. huius quæst.

DISPUTATIO CXXXVIII.

An spiratio activa distinguatur realiter à paternitate, & filiatione.

*Spirationem à paternitate, & filiatione, sola ratione no-
 stra differre contra Scotum, & Durandum probatur,
 cap. 1.*

*Quare dicantur in Deo esse quatuor relationes reales, cap. 2.
 Ob solam distinctionem rationis, non prædicari spirationem,
 de paternitate, aut filiatione, vel contra, cap. 3.*

CAPVT I.

*Spirationem à paternitate, & filiatione, sola ratione
 nostra differre contra Scotum, & Du-
 randum probatur.*

Scot. & Du-
rand. sent.
1.

Cum spiratio activa, quæ dicitur relatio spi-
 ratoris, sit in Patre, & Filio, à quibus Spi-
 ritus sanctus procedit, disputatur ab Scholasticis;
 utrum ex natura rei ab illis differat, an sola opera-
 tione nostri intellectus. Scotus autem in quodl. 5.
 art. 2. in fine existimat, distingui ex natura rei, non
 sicut res differt à re, sed media illa distinctione,
 quam ipse formalem vocat, eisdem prorsus addu-
 ctis rationibus, quibus docuit attributa inter se,
 & ab essentia, & relationes ab essentia ex natura
 rei formaliter distingui, quas retulimus disput. 116
 cap. 3. & disput. 120. c. 3. Præcipua tamen est, quia
 diversa admodum prædicata dicuntur de vna, quæ
 non de alia, ut satis constat; inter quæ illud maio-
 rem vim habet, quod dicimus spirationem reali-
 ter Filio à Patre communicari; paternitatem ve-
 ro, & filiationem realiter non communicari affir-

Fundamen-
tum illius.

mamus. Quo sane fundamento nixus Durand.
 in 1. d. 13. q. 2. nu. 14. octo rationibus probat, spi-
 rationem activam realiter distingui à paternitate, &
 filiatione, non quidem media illa distinctio. Scoti,
 quam ipse Durand. non admittit, ut eisdem locis du-
 rotaimus, sed distinctione omnino reali.

Hanc sententiam eodem modo censio esse fal-
 sam, sicut illam de distinctione attributorum ab
 essentia, aut essentie à relationibus, & personis
 eisdemque testimonijs, & rationibus refellenda
 est. Quare cum S. Thoma in hoc articulo in soluti-
 one 3. Caietano in hac quæst. articulo 2. & Ca-
 nariensi ibidem 2. p. Commentarij, Matfilio in
 primum quæst. 30. artic. 4. dub. 2. Capreolo in pri-
 mum distinct. 13. quæst. 1. art. 2. conclud. dicendam
 est spirationem ex natura rei, & ante nostram
 considerationem, idem esse cum paternitate, &
 filiatione; id quod præter allata testimonia in illis
 disputationibus confirmat etiam Boethius lib. de Trini-
 tate. cum inquit, relatio multiplicat Trinitatem,
 quod intelligendum est per oppositionem
 relatiuam, ut disput. 147. explicabitur, & Anselm.
 libro de Spiritu sancto, qui, ut communiter refer-
 tur, ait, in divinis omnia est: vnum ubi non ob-
 viat relationis oppositio; quis tamen sit sentius
 Anselmi eo loco, disputatione citata cap. 4. dice-
 mus. Adde etiam Damasc. lib. de fide cap. 1. qui
 ita scribit. Vnum idemque omnino sunt Pater, & Filius,
 & Spiritus sanctus, nisi, quod Pater genitus non est, Filius
 genitus est, Spiritus processit, quod autem in ea distinctione
 est (scilicet in essentia diuina) cogitatione sola distin-
 guitur.

Deinde ex sententia Durandi, & modo lo-
 quendi illius sequitur, concedendam in Deo esse
 quaternitatem contra definitionem Concilij La-
 teranensis sub Innocentio VIII. in cap. Damnamus,
 de summa Trinitate, & fide Catholica. Respon-
 det Durand. in eo cap. solum damnamus sententiam,
 quam Ioachim. Abbas Magistro sententiarum Elia-
 so imponebat; nimirum in Deo essentiam cum
 relationibus quaternitatem in solis relationibus. Verum
 hoc subterfugium inane est; eadem enim ratio est
 quaternitatis prioris illo modo, & hoc posterioris,
 quo illam affirmat Durandus: ideo namque dam-
 natur quaternitas, quia fides Catholica non quæ-
 rit in Deo concessit nisi Trinitatem; & totum nume-
 rum in Deo, qui solum est in personis, & relati-
 onibus, ad ternarium reduxit. Rationibus vero Sco-
 ti, & Durandi eodem modo satisfaciendum est,
 quo supra disputationibus allegatis respondimus,
 ne probarent essentiam à relationibus, seu perso-
 nis ex natura rei, seu realiter distingui.

Cæterum contra nonnullos Thomistas obier-
 uandum est, falso eos asseruisse, spirationem di-
 stingui realiter à paternitate, & filiatione, non in
 genere rei, sed in genere relationis: quoniam si rea-
 liter distinguatur in genere relationis, ut sit etiam
 in genere entis distinguatur; multiplicatur enim
 inferiori, multiplicatur etiam superior. Nam qui
 fieri potest, ut vna relatio secundum rem non sit
 alia, & illæ non sint duæ res, & duo entia?

CAPVT II.

Quare dicantur in Deo esse quatuor relationes reales.

Qua vero ratione absolute dicantur in Deo
 quatuor relationes reales, etiam illæ realiter
 non distinguantur, difficile apparet. Nam, ut
 præstat

proximè dicebamus, si multiplicato inferiori multiplicatur superius, & absolute dicimus esse quatuor reales relationes: cur non dicimus esse quatuor res? Quidam Thomistæ respondent, non esse necessarium, multiplicato inferiori, multiplicari superius: nam actio, & passio sunt duo prædicamenta absolute, non tamen sunt duæ res: in essentia etiam Dei dicuntur esse plura attributa, non tamen plures res. Horum tamen solutio probanda non est, tum quia rationi naturali aduersari videtur, multiplicato inferiori non multiplicari superius, cum ab inferiori ad superius in omni materia sit optima forma arguendi. Tum etiam, quia nomen, prædicamentum, denotat aliquid rationis, scilicet nimirum prædicatorum, quæ sicut fit per intellectum, sic etiam multiplicatur aliquando sola intellectus operatione: quare non sequitur, sunt duo prædicamenta ergo duæ res, nam duo prædicamenta absolute abique alio additamento esse possunt sola ratione distincta. Eodem quoque modo nomen, *Attributum*, est nomen secundæ (vt aiunt) intentionis, significans aliquid Deo attributum per rationem nostram: quare cum dicimus, in essentia diuina esse plura attributa, non sequitur in ea esse plures: at cum dicimus quatuor relationes, & addimus reales, non significamus aliquid rationis, ergo multiplicatis relationibus, multiplicamus, & res.

Canariensis in tertio parte commentarii huius articuli respondet, sufficere solam distinctionem rationis, vt dicantur plures relationes reales, at vero, vt dicantur plures res, realem distinctionem necessariam esse. Hæc quidem solutio verissima est, minus tamen sufficiens debet enim reddere rationem ob quam dicantur quatuor reales relationes ex sola distinctione rationis, sed plures res non dicantur, nisi ex sola reali distinctione. Huius igitur manifesta ratio est; quia nomen, *plures*, vel nomina numerorum, cum adduntur termino, res, nihil aliud denotare possunt, quàm realem multitudinem: nam rerum multitudo idem est, quod realis distinctio. At vero cum nomen, *reals*, additur domini, *relatio*, & utrique coniungitur terminus pluralitatis, & numeri, non denotatur distinctio realis, sed multiplicatio relationum in genere relationum realium, quæ ex vario modo respiciendi terminum realem, consideratur. Cum enim dicimus quatuor relationes, non significamus eas realiter esse distinctas, & cum addimus, *reales*, non denotamus multitudinem realem, sed quamlibet illarum esse ad realem terminum naturæ suæ, non per intellectum, quantumuis sit ab alia sola consideratione diuersa: idè plures esse dicimus relationes reales, etiam si sola consideratione distinguantur: quia solum dicere volumus vnāquamque illarum quouis modo distinctam, habere terminum realem suapte natura, non per intellectum: non dico habere terminum distinctum realiter à termino alterius, sed terminum realem, licet diuerso modo consideratam, cumque in diujsis sint quatuor termini reales distincti saltem ratione, & quousque persona vna ex illis quatuor relationibus suapte natura, non per intellectum ad aliam referatur, erunt etiam, & quatuor reales relationes. Est enim primò pater sub ratione paternitatis terminus filij: secundò filius ratione filiaritatis terminus patris: tertio Spiritus sanctus ratione pro-

cessionis terminus patris, & filij: quartò Pater, & Filius sub ratione spiritoris terminus Spiritus sancti: hæc autem omnes rationes terminorum reales sunt licet non omnes inuicem realiter distinctæ, & quælibet illarum suapte natura, & non per intellectum terminum habet.

Ex his vero soluitur ratio illa dubitandi initio posita. Fatemur enim, multiplicato inferiori secundum rem, eodem modo multiplicari superius: at vero cum dicimus, in Deo esse quatuor relationes reales, non significamus realem earum distinctionem, sed eas esse relationes reales ad terminum realem, nec esse rationis per solam intellectus considerationem, quod rectè fieri potest, etiam si ratione sola inter se distinguantur.

CAPVT III.

Ob solam distinctionem rationis, non prædicari spirationem, de paternitate, aut filiatione, vel contra.

Scotus quodlibet. 5. artic. 2. circa finem, cum concedat hanc propositionem, *Bonitas Dei est sapientia*, hanc tamen, *Paternitas est spiratio*, vel hanc, *Filiatio est spiratio*, omnino negat. Impugnat etiam rationem S. Thomæ in hoc articulo in solut. 3. & exemplum, quod ibidem affert: nam S. Thom. negat has propositiones propter solam distinctionem rationis: adhibet autem exemplum: sicut non dicimus attributum sapientiæ est attributum potentie. Primum igitur impugnat Scotus, quia si illa ratio sufficeret, deberemus hanc quoque propositionem negare, *Bonitas est sapientia*, quia hæc duo ratione differunt, cum tamen aliam si-
mitem ille concedat, videlicet, *Scientia est potentia*, & spiratio. Deinde exemplum non videtur accommodatum: idè namque non dicimus, *Attributum sapientiæ est attributum scientie*, quia nomen attributum est secundæ (vt aiunt) intentionis, significans aliquid rationis, vna autem intentio non prædicatur de alia: aut paternitas, filiatio, & spiratio, non sunt nomina secundarum intentionum, nec significant aliquid rationis, sed tres relationes reales in Deo: tamen non omnes realiter distinctas.

Idè (inquit Scotus) alij melius respondent, falsam esse prædictam propositionem, quia spiratio distinguitur à paternitate, & filiatione ex natura rei. Verum hæc solutio facile potest redargui; Primum, quia nulla talis distinctio ex natura rei esse potest inter has relationes, vt primo capite dictum est; tum etiam, quia eadem ratione deberet Scotus negare has propositiones, *Sapientia est potentia*, *Deus est paternitas*, quia in eius sententia attributa omnia inter se, & relationes ab essentia ex natura rei distinguuntur; vtramque vero propositionem eo loco ipse concedit. Et quamuis solum in sensu identico, non formali eas concedat, tamen aut non deberet eas admittere in eo sensu, aut saltem in eodem concedere deberet illam, *Paternitas est spiratio*, quam nullo modo putat esse veram.

Quare ipse Scotus alio modo huic difficultati respondet, inquit enim, vnus abstractum de alio rectè prædicari (intelligit in sensu saltem identico) quoties abstractio nō tollit identitatem: cum vero eam tollit, vnum de alio non prædicari: atque idcirco hanc esse falsam propositionem, *Albe-*

Scoti sententia.

Scoti sententia.

Scoti sententia.

Scoti sententia.

Scoti sententia.

Scoti sententia.

Scoti sententia.

Scoti sententia.

Scoti sententia.

Scoti sententia.

Scoti sententia.

Scoti sententia.

Scoti sententia.

Scoti sententia.

Scoti sententia.

Scoti sententia.

Scoti sententia.

Scoti sententia.

Scoti sententia.

Scoti sententia.

Scoti sententia.

Scoti sententia.

Scoti sententia.